

B-17's naar Java had gezonden)¹ – en admiraal Hart. Erger nog: ook voor Hart moest een chef-staf worden benoemd en dat werd niet Helfrich maar Laytons chef-staf, *Rear-Admiral* A. F. E. Palliser, die kort tevoren in Batavia was aangekomen waarheen Layton (die spoedig een andere opdracht kreeg) zijn hoofdkwartier had verplaatst.² Dit alles kwam er op neer dat aan de top van *Abda-Command* ter Poorten de enige Nederlander was die een verantwoordelijke functie had, maar die functie zou, zoals te voorzien viel, in de praktijk weinig betekenen, alleen al daarom omdat van gecombineerde operaties van de geografisch ver van elkaar gescheiden landstrijdkrachten geen sprake zou zijn. Vooreerst waren voor Indië de operaties in de lucht en ter zee de belangrijkste en ten aanzien van al *deze* was Nederland uitgeschakeld. Uitgeschakeld was óók admiraal Helfrich: hij had niets gewonnen en was, doordat hij nu Harts aanwijzingen moest volgen, de leiding over zijn schepen kwijtgeraakt; 'ik had het gevoel', zei hij ons in '61, 'dat ik volledig uitgerangeerd was.'³

De admiraal gaf de moed niet op: misschien kon hij, na bij Glassford en Hart niets bereikt te hebben, wèl iets bereiken bij de man die de door *Abda-Command* toe te passen strategie moest bepalen: Wavell.

★

Wat zou de formele verhouding zijn tussen Wavell, de opperbevelhebber van *Abda-Command*, en van Starckenborgh die als gouverneur-generaal tevens opperbevelhebber was van alle Nederlandse strijdkrachten in Indië?

Gerbrandy zag dat als een vrij simpele zaak: hij maakte een scheiding tussen van Starckenborghs twee functies en berichtte deze op 4 januari dat hij als opperbevelhebber aan Wavell ondergeschikt zou zijn, niet als gouverneur-generaal. Van Starckenborgh had daar bezwaar tegen; natuurlijk begreep hij wel dat Wavell op militair gebied *in feite* de hoogste autoriteit zou zijn, maar een formele (en dus wellicht ook publieke) erkenning van die ondergeschiktheid wees hij af. Hij had daar vier bezwaren tegen die hij in een telegram aan Gerbrandy aldus weergaf:

¹ Brereton werd eind januari door een Brit vervangen: *Air Marshal Sir* Richard Peirse. ² Layton kreeg op 16 januari opdracht van de Britse *Admiralty* om naar Ceylon te gaan teneinde daar voorbereidingen te treffen voor een nieuwe opbouw van de Britse *Eastern Fleet* – nieuwe zware eenheden zouden naar Ceylon onderweg gaan; zij werden er in maart verwacht. ³ C. E. L. Helfrich, 30 okt. 1961.